

ÖTÜKEN

PLEVNE MÜDAFAASI

Ahmet Cemal (Cemal Paşa)

Haz. Samet Özdemir

YAYIN NU: 1511
KÜLTÜR SERİSİ: 872

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-605-155-922-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ.SAN.VE.TİC.A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk. Güven İş Merkezi
No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalış-
malar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz;
hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Samet Özdemir, 1995 yılında Manisa'nın Kırkağaç ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Kırkağaç'ın Gelenbe Mahallesiinde, ortaöğrenimi Kırkağaç'ta tamamladıktan sonra Aydın Sosyal Bilimler Lisesi'ni bitirdi. Lisenin ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine başladı. Fakülteye devam ederken bir yandan seminerlerini takip ettiği Kültür Ocağı Vakfı'nın KOCAV Bülteni ve Rengahenk dergilerinde yayın kurulu üyeliği yaptı. Kültür Ocağı Vakfınca düzenlenen Erol Güngör Makale Yarışması'nda, "Erol Güngör'ün Tarihte Türkler Adlı Eserinde İttihat ve Terakki Hakkındaki Görüşleriyle İlgili Bazı Değerlendirmeler" başlıklı makalesiyle üçüncü oldu. Türkiye Günlüğü dergisinde makaleleri yayımlandı. 2018 yılında hukuk lisansı diplomasını aldı. İkinci lisans eğitimine İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Sosyoloji bölümünde devam etmekte olan Özdemir evli olup avukatlık mesleğini icra etmektedir.

Yayımlanmış Eseri:

Samet Özdemir, Telgraflarda Harp, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, 2020.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	13
Ek-1	
Cemal Paşa'ya Dair Kısa Bir Biyografi.....	17
Ek-2	
Gazi Osman Paşa'nın Özgeçmişi.....	19

PLEVNE MÜDAFAASI

Medhal (Giriş)	31
İlan-ı Harpten Birinci Plevne Muharebesine Kadar Tarafeynin Kuvveti ve Sureti Hareketi	31

BİRİNCİ FASIL

Plevne'nin Vaziyet ve Ehemmiyeti	39
Rusların Plevne'ye İlk Duhulü (Giriş).....	41
Atıf Paşa Müfrezesinin Plevne'ye Vusulü (Varması).....	44
Osman Paşa Kolordusunun Vidin'den Hareket ve Plevne Üzerine Yürüyüşü	45
Kolordunun Plevne'ye Vusulü.....	49
Birinci Plevne Muharebesi.....	49
Mütaalatı Umumiye (Genel Değerlendirme)	54
Lofça'nın Vaziyeti Coğrafya ve Ehemmiyeti Sevkülceyşiyesi (Stratejik Önemi).....	56
Lofça'nın İstirdadı (Geri Alınması).....	57

İKİNCİ FASIL

İkinci Plevne Muharebesinden Evvel Tarafeyn Muharibinin Darülharekât Üzerindeki Vaziyeti	61
18 Temmuz'da (30 Temmuz'da) Plevne'nin Vaziyeti.....	62
İkinci Plevne Muharebesi	66
Mütaalatı Umumiye (Genel Değerlendirme)	80

ÜÇÜNCÜ FASIL

İkinci Plevne Muharebesi'nden Sonra 19 Temmuz'dan (31 Temmuz'dan) 26 Ağustos'a (7 Eylül'e) Kadar Cereyan Eden Vakayı (Olaylar).....	83
Üçüncü Plevne Muharebesi'nden Evvelki Bazı Vakayı.....	84
Üçüncü Plevne Muharebesi.....	87
Üçüncü Plevne Muharebesi'nden Evvel Tarafeynin İstihzaratı (Hazırlıkları)	87
Osmanlılar.....	87
Üçüncü Plevne Muharebesini İcraya Memur Rus Kuvayı Askeriyesi	90
26 Ağustos'tan 30 Ağustos'a (7 Eylül'den 11 Eylül'e) Kadar İcra Edilen Bombardıman Esnasında Osmanlıların Hareketi.....	92
Dört Günlük Bombardıman Esnasında Rusların Hareketi.....	98
30 Ağustos (11 Eylül) Muharebesi	101
Osmanlı Sağ Cenahında Vukua Gelen Muharebe	101
Merkezde Vukua Gelen Muharebe	108
Sol Cenahta Vukua Gelen Muharebe	110
30 Ağustos Günü (11 Eylül) Rusların Hareketi.....	111
Sol Cenah Hücumu	111
Merkez Hücumu-Kriloffun Hezimetini	113
Sağ Cenah Hücumu.....	114
30/31 Ağustos (11/12 Eylül) Gecesi Vakayı.....	116
31 Ağustos'ta (12 Eylül'de) Sağ Cenahta İcra Edilen Taarruzu Mukabili	118

Üçüncü Plevne Muharebesi Hakkında Mütalaatı Umumiye	129
Hatime (Son Söz)	132
Plevne Muharebatının İstihkam ve Fenni Esleha (Silahların Tekniği) Üzerine Olan Tesirâtı	132
Zeyl (Ek) Numara 1	139
1 Haziran 1293'te (13 Haziran 1877'de) Vidin Kolorduyu Hümayununun Nizamı Harbi	139
Zeyl (Ek) Numara 1 [mabad (devamı)]	140
Mevaki Muhafazasına Memur Kıtaat	140
Zeyl (Ek) Numara 2	141
19 Ağustos (31 Ağustos) Günü Pelişat Üzerine Keşif Taarruzu İcrasına Memur Fırkanın (Tümenin) Nizamı Harbi	141
Zeyl (Ek) Numara 3	142
28 Teşrinisanide (10 Aralık'ta) İcra Edilen Huruç (Çıkış) Esnasında Plevne Ordusunun Nizamı Harbi	142

ÖN SÖZ

Bundan yaklaşık yüz yıl evvel üç kıtada hükümler olan, imparatorluk hüviyetinde lakin emperyalist karakterde olmayan “devlet-i ebed müddet” dediğimiz, Devleti Aliyye Osmaniye’imiz tarihe karıştı. Osmanlı Devleti bizim kurduğumuz ilk imparatorluk değildi, muhtemelen son imparatorluk da olmayacaktır. Âdeta, Allah tarafından Türk’e bahşedilmiş bir huy gibi bugün dahi doğan her çocuğumuzun gözlerinde bir imparatorluk hülyası çakmak çakmak yanmaktadır.

Son “imparatorlukçu” neslimiz İttihat ve Terakki erkânıydı. Onlar bugün haritada nerede olduğunu bile bilmediğimiz topraklar için, canlarını seve seve feda ettiler. Yüzyıllar önce ataları o toprakları kanları pahasına aldıkları için onlar da düşmana, kanlarını dökmeden o toprakları teslim etmediler. Âdeta dünyanın dört bir yanında Tacikistan’dan Libya’ya, Galiçya’dan Yemen’e kadar her yerde, her karış toprak için harp ettiler.

Falih Rıfki Atay, “Zeytindağı” adlı eserinde diyor ki: “Bizden Belgrat’ı aldıkları zaman düşman delegeleri Niş kasabasını da istemişlerdi. Osmanlı delegesi ayağa kalkarak: ‘Ne hacet İstanbul’u da size verelim’ dedi. Babalarımız için Niş, İstanbul’a o kadar yakındı. Biz eğer Vardar’ı, Trablus’u, Girit’i ve Medine’yi bırakırsak Türk Milleti yaşayamaz sanıyorduk. Çocuklarımızın Avrupa’sı Marmara ve Meriç’te bitiyor.” Bu birkaç cümlecik kadar hazin başka cümleler yazmak veya bulmak mümkün müdür? Bununla birlikte Balkan Harbi’nin fecaati sebebiyle Türkler bu harbin neticesinde neler yapar şeklinde bir soru, Ernest Renan’a yöneltildiğinde o, “Endişelenmeyiniz Türklerin Balkan Harbi’nin acılarını yaşatacak ve aktaracak edip ve şairleri yok” diyor. İşte bugünkü bütün hâl-i pürmelalimizin hülasası budur.

Bugün hiçbirimizin hiçbir şeyden haberi yoktur. Milli ataletimiz ayyuka çıkmış, Bilge Kağan’dan bize âdeta kutsal bir hazine niteliğinde kalan şu tarihi mirasımız: “Türk Milleti için gece uyumadım, gündüz oturmadım; ölesiyeye bitesiyeye çalıştım” bir masal mesabesinden çok aşağılara düşmüştür. Balkan Harbi, Cihan Harbi, İstiklal Harbi gibi varımızı yoğumuzu kaybedip yok olma raddesine geldiğimiz felaketler, tarih kitaplarının sıkıcı birkaç sayfasından ibarettir.

Türk'ün ateşle imtihanı değil, Türk'ün cehennemle imtihanı, yazılmamış, yazılamamıştır. Binlerce yıllık Türk tarihinden yalnız, bahsettiğimiz şu üç harp, bir milleti büsbütün yoktan var etmek için yeterli millî şuur potansiyelini havidir. Fakat bu üç harbin esası, ne tarihî olarak ne sosyolojik olarak ne felsefi ne de psikolojik olarak ele alınabilmiş, sadece eşi benzeri pek çok olan siyasi olaylar olarak sıralanıp geçilmiştir.

Kaldı ki yazılanlar da günümüz harflerine çevrilmemiş, baskıları yapılmamış, baskıları bitenler ise tekrar basılmamıştır. Topyekûn bir millî hazine darmadağın olup parçalanmıştır. İşte bu, tüm dünyaya saçılan hazinenin izlerini takip ederken bir gün, eski harfli bir esere rastladım. Adı, Plevne Müdafası idi. Kitabın künyesine göz gezdirirken yazarı dikkatimi çekti: Ahmet Cemal. Benim Osmanlı tarihinde tanıdığım bir tek Ahmet Cemal vardı. O da İttihat Terakki'nin "triumvira"sından biri olan Cemal Paşa idi. Sonra heyecanla Nevzat Artunç Bey'in hazırlamış olduğu doktora tezi, Cemal Paşa biyografisini açtım. Evet, Cemal Paşa'nın eserleri arasında bir Plevne Müdafası vardı ve bugüne kadar günümüz harflerine hiç aktarılmamıştı.

Hemen üstünde çalışmaya başladım. Kitabı baştan sona günümüz harflerine aktardım. Tekrar ele alıp sadeleştirmelerini yaptım. Bu noktada kanaatimce en iyi yöntem eserin orijinal diline dokunmayıp anlaşılabilmesi güç olan kelimelerin günümüz karşılıklarını parantez içinde hemen kelime yanında vermektir. Bu yönüyle okuyucu Cemal Paşa neyi nasıl dediyse onu görebilecek ve okuyabilecektir. Böylelikle hem yıllardır körelip kısırlaşmış Türkçemiz zenginleşecek hem de eski eserlere vukufiyetimiz kuvvetlenecektir.

Eserde verilen tüm tarihler Rumi takvime göre verilmişti. Bunları da Türk Tarih Kurumunun tarih çevirme kılavuzunu kullanarak miladiye çevirdim. Bununla birlikte hem Cemal Paşa'nın hem de Gazi Osman Paşa'nın kısa biyografilerini eklemeyi uygun gördüm. Bu eklerin eserin sonunda değil de başında olması bize daha anlamlı gelmiştir. Bu yüzden eserin başına bu bölümleri iki ek olarak koyduk. Eserin sonundaki zeyller, yani ekler, eserin orijinaline aittir.

Edinebildiğim nüshalarda eserde ne yazık ki hiç görsel materyal yoktu. Dönemin baskısında eser sonuna eklenen haritayı uzun zaman aramama rağmen bir türlü bulamadım. Bu sebeple eserde görsel olarak okuyucuya sunulan tüm materyaller, "1877-1878 Osmanlı Rus Harbi Rumeli Cephesi", "Plevne Savunması" ve "Tuna Nehri Akmam Diyor"¹ eserlerinden fay-

¹ 1877-1878 Osmanlı Rus Harbi Rumeli Cephesi, Em. Hv. Tuğg. H. Hikmet Süer, Genelkurmay Yayınları, Ankara, 1993, Albay Talat, Plevne Savunması, Çev. Em. Kur. Alb. Talat Yalazan, Genelkurmay Yayınları, Ankara, 1997, Tuna Nehri Akmam Diyor, Rupert Furneaux, Çev. Şeniz Türkömer, Derin Türkömer, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1972.

dalanılarak tarafımızca eklenmiştir. Bu tür kitaplarda haritaların varlığını meselenin anlaşılması açısından elzem kabul etmekteyiz. Ne yazık ki harita olmadan bu tür okumalar çok büyük oranda eksik kalmaktadır. O yüzden bütün muharebelerin arkasından ilgili haritaları paylaşmaya çalıştık.

Eserin içeriğiyle ilgili olarak, beşer şaşar demişler, eserde tarafımızdan kaynaklanan pek çok kusur bulunacaktır. Bunlar için de okuyucularımızın affına sığınıyoruz. Netice itibariyle gayret bizden, tevfik Allah'tan...

Samet Özdemir

Cemal Paşa'ya dair iki fotoğraf

Ek-1

Cemal Paşa'ya Dair Kısa Bir Biyografisi¹

Asıl Adı Ahmet Cemal olup 6 Mayıs 1872 tarihinde Midilli Adası'nda doğmuştur. Babası askeri eczacı Mehmet Nesip Bey'dir. Sırasıyla Kuleli Askeri İdadisi'ni, Mektebi Harbiye'yi bitirmiş, Erkânı Harp eğitiminin ardından 1895 yılında Erkânı Harp yüzbaşısı olmuştur. Bir süre çeşitli görevlerde çalıştıktan sonra 1898 yılında Üçüncü Ordu'da görev yapmak üzere Selanik'e gitmiştir.

Bu görevindeyken İttihat Terakki Cemiyeti ile tanışmış fakat hareket içinde aktif olarak yer almamıştır. 1905 yılında binbaşı olmuş ve 1906 yılında cemiyete üye olarak aktif şekilde çalışmaya başlamıştır. Daha sonra kaymakamlığa terfi etmiş ve Anadolu'ya Heyeti Islahiyye azası olarak gönderilmiştir. 31 Mart Hareketi'nin başlamasıyla Anadolu'ya gelmiş ve Hareket Ordusu'na katılmıştır. İsyanın bastırılmasından sonra ise Üsküdar Kaymakamlığına atanmıştır.

1909 yılında Ermeni isyanlarını bastırmak üzere Adana'ya gön-

¹ TDV İslam Ansiklopedisinden özetlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bk. Şükrü Hanoğlu, Cemal Paşa, TDV İslam Ansiklopedisi, 7. Cilt, sf. 305-307, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 2016.

derilmiş, isyanın bastırılmasında ve sorumluların cezalandırılmasında önemli rol oynamıştır. 1910 yılında hastalanınca İstanbul'a dönmüştür. 1911'de Bağdat Valiliğine atanmış, 1912'de gönüllü olarak Balkan Harbi'ne katılmıştır. Ekim 1912'de miralaylığa terfi etmiştir.

23 Ocak 1913'te icra edilen Babıali Baskını sonrası Sadrazam olan Mahmut Şevket Paşa'nın emriyle İstanbul Muhafızlığı'na getirilmiştir. Bu sırada İstanbul'daki karışıklıkları bastırmış, şehirde yeniden asayiş ve güvenliği teşkil etmiştir. 11 Haziran 1913'te Mahmut Şevket Paşa'nın öldürülmesi olayının tahkikatını yürütmüştür.

1913 yılında Nafia Nazırlığı'na getirilmiş, Aralık 1913'te mirli-valığa terfi etmiş, şubat 1914'te Bahriye Nazırı olmuştur. Haziran 1914'te Balkan Harbi'nde kaybedilen Türk adaları konusunda Fransa'nın desteğini almak ve bir Osmanlı-Fransız ittifak anlaşmasının zeminini oluşturmak gayesiyle Fransız deniz manevralarını izlemeye gitmiş fakat ittifak konusunda eli boş dönmüştür.

Cihan Harbi'nin başlamasıyla birlikte, Bahriye Nazırlığı'na ilave olarak Dördüncü Ordu Kumandanlığı'na getirilmiş, İngilizlerin Mısır'da asker tutmasını sağlamak amacıyla Süveyş Kanalı'na doğru Şubat 1915 ve Temmuz 1916'da iki gösteri taarruzunu yürütmüştür.

Şam'daki ikameti sırasında Arap ayrılıkçı hareketinde rol oynayanlar hakkında sert tedbirler almış, bu harekette başı çekenler arasından toplamda 32 kişiyi idam etmiştir. Daha sonra 1917 aralık ayında General Allenby karşısında Osmanlı ordularının darmadağın olması sebebiyle Dördüncü Ordu Kumandanlığı görevinden ayrılarak İstanbul'a gelmiştir. İttihat Terakki'nin 1917 yılındaki kongresinde merkezî umumi azalığına getirilmiştir.

Sadrazam Talat Paşa'nın istifasından sonra 1-2 Kasım 1918 gecesi İttihat Terakki'nin yedi ileri geleniyle birlikte yurt dışına çıkmıştır. 1919 yılında gıyabında başlayan yargılamalarda idama mahkûm edilmiştir. Yurt dışına çıktıktan sonra Afganistan'a gitmiş ve Afgan ordusunun modernize edilmesinde büyük çaba göstermiştir. 21 Temmuz 1922 tarihinde Tiflis'te iken Rusların tahrikiyle Ermeni tetikçilerinden Kerekin Lalayan ve Sergo Vartaryan tarafından vurularak şehit edilmiştir.

Gazi Osman Paşaya dair iki fotoğraf

Ek-2

Gazi Osman Paşa'nın Özgeçmişi¹

Doğum yerim Asya kıtasında Tokat Sancağı olup burada 1249 (M. 1833) tarihinde doğmuş olduğum tutulmuş olan kayıttan anlaşılmaktadır.

Babamın İstanbul'da bulunması nedeniyle çocukluğumda doğum yerimi terk ederek ailece İstanbul'a göç edilmiş olup burada bir müddet sübyan mektebine devam ettikten sonra dayımın mektebi idadide (lisede) öğretmen olarak bulunması nedeniyle 1260 (M. 1844) tarihinde mekteb-i idadiye kayıt ve kabul edildim. Beş sene bu okulda, dört sene de Mekteb-i Harbiye'de (Harp Okulu) akranlarımla üstünde olarak güzelce çalışıp sınıfımda üçüncü olmamdan dolayı ödüllendirilerek tahsilimi bitirdim. Teğmen rütbesiyle diploma alarak 1269 (M. 1853) tarihinde okuldan ayrıldım. O esnada Kırım sorunu çıkmış olduğundan erkân-ı harbiye sınıfına ayrılarak Rume- li'ye tayin edildim. Kırım sorununun sonuna kadar burada çok iyi bir şekilde görevimi yapıp komutanımın takdirlerini kazanarak yüzbaşı rütbesine yükseltildim. 1273 (M. 1857) tarihinde Kırım sorununun sona ermesi münasebetiyle İstanbul'a döndüm. Burada yine erkân-ı

¹ Albay Talat, a.g.e.

harbiyeye (harp akademisi) devam edip 1274 (M. 1858) tarihinde kolağalık rütbesine yükselerek hizmetime devam ettim.

1275 (M. 1859) tarihinde bütün Osmanlı İmparatorluğu topraklarında yapılacak nüfus sayımı için kadastro usulüyle haritasının yapılmasına ve numune olmak üzere Bursa vilayetinden başlanılmasına Babıalice karar verilerek diğer memurlarla birlikte bu görev için Bursa'ya gittim. Burada da canla başla çalışarak hizmet ettim. 1277 (M. 1861) tarihinde Rumeli Yenişehir'inde toplanmış olan ordunun erkân-ı harbiye hizmetine memur olarak görevime başladım.

1280 (M. 1864) tarihinde hassa ordusuna bağlı 4'üncü alayın 2'nci taburuna aynı rütbe ile tayin oldum. 1281 (M. 1865) tarihinde bu ordunun 3'üncü alayının 2'nci taburuna binbaşı rütbesiyle tayin olunarak Suriye'de Cebeli Lübnan'da çıkan bir karışıklık üzerine karışıklığı bastırıp şakileri yakalamak için taburumla birlikte buraya gönderildim. Ussatın bir dereceye kadar yola getirilmesinden sonra Girit İhtilali baş gösterdi. Devletçe Girit'e asker gönderilmesine karar verilmişti. Suriye'nin Girit'e yakın olması nedeniyle memuren oraya gönderildim. Zaman zaman burada toplanan askerin mevcudu bir ordu kuvvetini bulmuştu. Burada eşkiyanın faaliyeti gittikçe artmış fakat art arda yapılan savaşlarla ihtilal bastırılmıştı.

Hareket tarzım hayatta olmayan Harbiye Nazırı Ömer Paşa tarafından ziyadece takdir olunmuş, harekâtın sonuna kadar meydana gelen muharebelerde takdir olunan hareketime mükâfat olarak rütbemin miralaylığa (albaylık) kadar terfisi ile üçüncü rütbeden bir Mecidiye Nişanı ile ödüllendirildim.

1284 (M. 1868) tarihinde Yemen ihtilali baş gösterip genişletilmesini bastırılması için Refet Paşa komutasında bir tümenin Yemen'e gönderilmesine devletçe karar verilmişti. Bu amaçla ihtiyat erleri silah altına alınarak bir tümen teşkil edildi. Bu tümenin 1'inci alayının komutanlığına tayin olunarak burada göreve başladığım sırada meydana gelen savaşta hizmetlerimin takdir edilmesi ile rütbem miralivalığa yükseltildi. Ancak buranın havası yaramadığı için hastalanıp hava değişimi aldığımdan 1287 (M. 1871) tarihinde Yemen'den İstanbul'a döndüm. Birkaç ay İstanbul'da kaldıktan sonra 3'üncü ordunun redif livalığına aynı rütbe ile katıldım. Bir müddet merkez ordusu olan Manastır'da ikametden sonra 1289 (M. 1873) tarihinde Yenipazar Tümen Komutanlığı'na tayin olunduğuma dair başko-

mutanlıktan alınan telgraf üzerine buraya gelerek göreve başladım. Tümenin talimi terbiye ve disiplini ile uğraşırken ferik rütbesine yükselerek İstanbul Merkez Komutanlığı'na tayin olduğuma dair saraydan çıkan emir üzerine Harbiye Nezareti'nden çekilen telgraf üzerine hemen İstanbul'a gelerek göreve devam etmekte iken 1289 (1873) Aralık ayında yine Harbiye Nezareti emriyle İşkodra Komutanlığına atanarak yeni görevime başlamak üzere hemen İşkodra'ya hareket ettim.

Burada görevime devam ederken Bosna Komutanlığına atanmış olduğumdan hemen buraya gitmem ve göreve başlamam için Harbiye Nezareti'nin telgrafı üzerine 1290 (M. 1874) senesi ağustos ayında İşkodra'dan hareketle Bosna'ya gelerek burada 5-6 ay kadar kaldım. 1291 (M. 1875) senesinde boş olan 4'üncü ordu reisliğine tayin edilmiş olduğumdan hemen hareketime dair Harbiye Nezareti'nden almış olduğum telgraf üzerine İstanbul üzerinden merkez ordusu olan Erzurum'a gelerek göreve başladım. 4-5 ay sonra aynı senenin eylül ayında Sırp hükümetiyle harbin kararlaşmasından dolayı Niş'te toplanacak olan orduya padişahça emredilmiş olduğundan hemen İstanbul'a hareketim hususunda Harbiye Nezareti'nden almış olduğum telgraf üzerine İstanbul'a geldim. 5-6 gün sonra Niş'e hareket etmek üzere trenle gidip burada 1'inci tümenin teşkiline nezaret ederken, Vidin komutanı müteveffa Yaver Paşa'nın Asya kıtasına çıkan memuriyeti ile yerine bu fırkanın komutanlığına padişah emriyle atandım. Hemen hareketim için Harbiye Nezareti'nden almış olduğum telgraf üzerine derhâl hareketle Vidin'e gelerek tümenin talim terbiye ve disiplin ve ikmalini ele alarak seferber hâle getirdim. 1292 (M. 1876) Sırp Hidivi'ne bir buçuk saat mesafede olan Adliye kasabası ovasına kuvvet yığarak sınırı geçmek için lazım gelen planın hazırlanmış olmasıyla harbin ilanını beklemekte iken harp ilan edilmiş olduğuna dair haberden bir buçuk saat sonra başkomutanlıktan almış olduğum telgraf üzerine yıldırım hızıyla emrimdeki birliklerle hududu geçtim. Bu hareketim düşmanı dahi şaşkına çevirmişti. Aynı gün harekate devamla güneş batmak üzere iken İzvez tepelerini ele geçirdim. Gereken noktalara karakollar ve gerekli avcı siperleri kazdırdım. Şafakla beraber yapılacak taarruz için hücum kollarını dahi tertip ve teşkil ederek sabahı bekledim. Sabah olup hücum anı gelince İzvez kasabasına üç koldan hücum edilmesi esnasında düşman

çok miktarda zayıat vererek Timok Nehri'nin öbür kıyısına geçip daha evvel hazırlanmış oldukları tahkimata sığınıp bir kısmı da Zeycar'da bulunan ordularına katılmışlardı. Biz de İzvezv tepelerinde bir ordugâh kurarak lazım gelen tahkimat ve avcı hendeklerini kazmakla beraber gerekli keşifler yaparak Timok Nehri üzerine köprü kurmak üzere gereken malzemenin tedariki ile uğraşırken ufak tefek muharebeler eksik değil ise de iki defa çetin bir çatışmadan sonra Sırlara birçok zayıat verdirdik. Sırlar 3 adet top, pek çok kilitli tüfek bırakarak bozgun hâlinde kaçtılar. Zafer daima bizim tarafın idi.

Bir iki ay kadar İzvezv tepelerinde kalıp kuvvetimizi takviye ettik. Timok Nehri'nin suları çekilmiş olduğundan taarruzdan bir gün evvel köprü takımlarının Timok Nehri kenarına getirildiği Sırlar tarafından görülmüş ve gözleri savaştan yıldığı için aynı gece karanlığında Zeycar'ı terk ederek çekilmişlerdi. Böylece savaşımadan Zeycar zapt edilmişti.

Burada gereken yerlere asker gönderip gerekli yerlerde yeniden tahkimat yapmakla ara sıra taarruz denemeleri yapmaktan geri durulmayarak bir iki defa gayet mahirane vuku bulan muharebede düşman ağır zayıat vererek bozgun hâlinde geri çekilmiştir. Geçmiş olan bu muharebelerin mükâfâtı olarak ikinci rütbe olan Mecidiye Nişanı ile rütbem 1292 (M. 1876) senesinde müşirliğe yükseltilmiştir.

Sonra sulh akdedildi. Ben de mevcut maiyetimle Vidin'e geri dönerek askerinin noksanlarını ikmal ve talim ve terbiyesiyle meşgul oldum. Bu esnada Rusya devletiyle ilan-ı harp olacağı söylentileri üzerine derhâl Vidin Kalesi'nin kayıtlı askerleriyle kalenin tamirine başlanılarak kale yeniden yapılmış gibi tamamlandı.

1293 (M. 1877) haziranında harp ilan edildiği anda Rus kalelerinden top atışlarına başlandı. Vidin Kalesi'nden de karşılık verilerek ara sıra topçu düellosu yapılıyordu.

Ruslar, Zıştovi tarafından taarruzla Tekin Kalesi üzerine, bir kısmı da Tırnova kasabası üzerine hareket hâlinde oldukları yapılan istihbarattan öğrenilmişti. Düşmanın önünün kesilmesi için başkomutana bildirilen bazı etütler üzerine Temmuz 1293 (M. 1877) tarihinde Plevne'ye memur edildim. Orada yapılan muharebeler herkeşe bilindiği için tafsilatına girilmeyecektir.

Allah'ın izniyle meydana gelmiş olan muharebelerin hepsinden zaferle çıkılmış olmasına rağmen erzakımızın tükenmiş olması ne-

deniyle görülen lüzum üzerine hareket edip üstün düşman karşısında ve yaralı olmam nedeniyle Plevne'den çıkmak mümkün olamamış ve esir olunmuştur.

Konu edilen muharebelerde gösterilen gayret ve bağlılığımıza mükâfaten padişah tarafından kendi özel yaveri ile bir altın kılıç ile bir çift, mermileriyle birlikte, tabanca ve birinci rütbeden de Osmanî Şerif Nişanı ve bu nişanın bir süre sonra verileceği açıklanmıştır.

Esaretimiz esnasında Rus Ordusu Başkumandanı Grandük Nikola tarafından fevkalade hüsnükabul görüldüğü gibi, müteveffa İmparator Aleksandır da bizzat Plevne'ye teşrif buyurup imparatorun kabul şerefine nail olunmuştur. İmparator insaniyet, nezaket ve şanı şerefli imparatora yakışır bir şekilde konuşma yapmıştır. Şöyle ki “Osman Paşa esir olarak bulunduğundan dolayı müteessir olmayınız. Savaş anında olağan şeydir. Siz askerî görevinizi tamamen yerine getirip asla kusur etmediniz. Bu kadar çaresizdiniz ki devletinizi sizi idare edemedi. Binaenaleyh siz benim esirim değil, misafirmsiniz. Kılıcını sana verdim. Senin gibi cesur ve gayretli, dirayetli bir komutan ile muharip bulunduğuma kendimi bahtiyar addediyorum.” diyerek sözlerini bitirmiştir.

Sonra müsaadeleriyle Grandük Hazretleri'nin karargâhında özel bir çadır verilerek bir hafta kadar orada kalınmıştır.

Misafirliğimiz esnasında sabahları Grandük Hazretleri bizzat teşrif buyurup hatır sorarlardı.

Bir hafta sonra dinlenmiş olarak Kişnef'e gidip orada bir ay kadar kaldıktan sonra Harkof kasabasına gidip bir otelin özel dairesinde bir iki ay kadar ikametten sonra o esnada Harbiye Nazırı bulunan Rauf Paşa özel bir görevle Petersburg'a gidip benim İstanbul'a dönmem için de İmparator'a rica etmiş olduğundan İmparator, Rauf Paşa'nın ricasını kabul buyurmuş olması nedeniyle Rauf Paşa ile birlikte 1294 (M. 1878) senesi “mart”ının başlarında İstanbul'a gelinmiştir. Gelişimiz halk tarafından sıcak bir sevgiyle karşılanıp doğruca saray arabasıyla Mabeyni Hümayun'da padişahın huzuruna çıkma şerefine eriştiğimizde padişahтан hüsnükabul görerek padişah tarafından bizim için verilen bir ziyafette bulduk. Yemekten sonra tekrar huzura alındık. Bu şerefe nail olarak burada özel bir iltifat olarak güzel ve altın bir kılıç ve bir adet murassa Osmanlı Nişanı verilerek “Hassa Müşiriyeti” makamına atandık. 1294, 9 Mayıs (21 Mayıs 1878) tari-

hinde de Mabeyni Hümayun Müşirliği'ni de uhdemde kalmak üzere, yani 1294 senesi 5 Kasım tarihinde (17 Kasım 1878) Mabeyn Müşirliği uhdemde kalmak üzere Seraskeriye makamına tayin edildim. 1301 (M. 1885) tarihine kadar bu hizmete devam edip bu süre içinde bir kere 24 saat ve bir kere de 3,5 ay kadar mazul bulunup nihayet mazuliyetim dahi Bulgaristan sorununda harp taraftarı töhmetiyle itham olunarak Seraskerlikten azil olunarak Mabeyni Hümayun Müşiriyeti üzerimde olarak 12 seneden beri müşirlik makamında sadakat gösterilmekte ve bu süre içerisinde padişah-ı şahaneden bir nişan ve bir imtiyaz nişanıyla saltanatı zamanında meydana getirilmiş küçük imtiyaz madalyasıyla diğer bir gümüş kılıç ve iki adet binek hayvanı inayet ve ihsan buyrulmuştur. Ayrıca büyük oğlumu, büyük ve muhterem kızları Zekiye Sultan Hazretleri'yle evlendirip ve ikinci bulunan Naime Sultan Hazretleri'ni de ikinci oğlumla nişanlanıp yakında düğünleri olacaktır. Şevketmeap Hazretleri'nden bu ana kadar görmüş olduğum iltifatın minnettarı bulunduğum cihetle daima ve her durumda kendilerine sadık kalarak her bir emir ve fermanlarını canımı feda edercesine yerine getirmeyi kendime borç edinmiş olduğumdan işte özgeçmişim doğru olarak bundan ibaret olmakla ileride doğabilecek değişiklikler bile ilave edilebilecektir.

4 Haziran 1306 (16 Haziran 1890)

Mefahiri (Övünç) Milliye-i Osmaniye'mizden
Plevne Müdafaası
Muharriri (Yazarı):
Erkân-ı Harbiye Kolağalarından
Ahmet Cemal

Tab ve Neşri (Baskı ve Dağıtım):
Kütüphane-i İslam ve Askerî
Sahibi Tüccar-zade İbrahim Hilmi

Meclisi Maarifi Askeriye'ce tetkik (inceleme) ve mazharı takdir (takdir edilmiş) ve tahsin olunmuş (beğenilmiş) ve Maarifi Umumiye Nezareti Celilesi (Millî Eğitim Bakanlığı)'nin fi 21 Şaban 316, fi 23 Kanunu Evvel 314 tarihli (4 Ocak 1899), 717 numaralı ruhsatnamesiyle tab olunmuştur (basılmıştır).

Konstantiniyye
(A. Asaduryan) Şirket-i Mürettibiye (Dizgi) Matbaası
Babı Ali Caddesi'nde numara 52
1316 (1899)

PLEVNE
MÜDAFAASI

Medhal (Giriş)

İlan-ı Harpten Birinci Plevne Muharebesine Kadar Tarafeynin Kuvveti ve Sureti Hareketi

Satvet ve mehabeti (gücü ve heybeti) akıllara hayret veren Osmanlı ordusunun bir cüzü metin ve güzini (seçkin) olduklarını bütün cihanı hayretler içinde bırakacak cengâverlikler ibrazıyla (gösterek) ispat etmiş, beş buçuk ay müddet, mevcutlarının üç dört misli kuvayı harbiyeye karşı şirane (aslan gibi) göğüs vererek -bir edibi muazzamımızın dediği gibi- mert oğlu mert ve mertlikte fert olduklarını yâra da ağyara (düşmanlara) da tasdik ettirmiş olan Plevne kahramanlarının, bu aslan yürekli Müslümanların, o saha-i hunaludu vegada (kanlı harp sahasında) icra ettikleri hareketi askeriye'nin tafsiline (açıklanmasına) başlamazdan evvel ilanı harpten, ta Birinci Plevne Muharebesi'ne kadar darülharekât üzerinde Osmanlı ve Rus ordularının miktarı kuvvetleriyle sureti hareketini mecmulen (toptan) beyan etmek mucibi faide görülmüştür.

İlan-ı harp 11 Nisan'da (23 Nisan'da) vukua gelerek miktarı ile-ride zikr ve tafsil edilecek olan Rus ordusu 15 Haziran'da (27 Haziran'da) Tuna Nehri'ni Zıştovi mevkisinden mürur eylemiş (geçmiş) idi. O sırada Osmanlı kuvayı harbiyesi atideki (aşağıdaki) vaziyette bulunuyordu:

1- Şumnu'da cem ve tahşit edilen (bir araya gelen ve toplanan) ordu kısmı küllisi (bütün kısmı) idi ki mecmuu (toplamı) 50 tabur piyade, 31 süvari bölüğü, 8 süvari zaptiye bölüğü, 13 asakiri muave-nei Çerakese müfrezesi ve 17 sahra bataryasından mürekkep (oluşmuş) olarak iki seyyar piyade fırkasıyla bir süvari fırkasından ibaret ve kalenin ayrıca da muhafaza kuvveti mevcut idi.

2- Tutrakan ve Silistre muhafızlarıyla Dobruca müfrezesi dâhil olmak üzere Silistre fırkası, 32 tabur piyade, 4 bölük süvari, bir batarya toptan mürekkepti (oluşuyordu).

3- Rusçuk Kolordusu: 30 tabur piyade, 2 bölük süvari, 2 sahra

bataryasını havi olarak (içererek) ta İskar Nehri munsabına (döküldüğü yer) kadar Tuna boyunca birtakım müfrezeler çıkarmıştı.

4- Vidin Kolordusu: 44 tabur piyade, 6 süvari bölüğü, 10 batarya sahra topundan mürekkep (oluşmuş) olup İskar Nehri munsabından Sarabya hududuna kadar birçok müfrezeler ifraz eylemişti (ayırılmıştı).

5- Hacıoğlu Osman Pazarcık'ı müfrezesi de dâhil olduğu hâlde kısmı azamı (büyük) Mısır kıtaatından ibaret olan Varna Fırkası 12 tabur piyade, 2 bölük süvari, 2 batarya topu havi (içeriyor) idi.

6- Elhasıl Tırnova'da, Şıpkı'da, Selatiçe'de(?) ve Sofya'da müfrez (ayrık) bulunan kıtaatın mecmuu (toplamı) 42 tabur piyade 9 bölük süvari ve 3 batarya toptan ibaret idi.

Bunların mecmuu 210 tabur piyade, 54 bölük süvari ve 35 batarya topa balığ oluyordu (erişiyordu). Piyade taburlarının kuvveti 600 ile 800 arasında, süvari bölüklerinininki ise 70 ile 100 nefer beyninde (arasında) mütebeddildir (değişmektedir). Her batarya 6 top ve 3 kapaklıyı havi idi.

Daha ilan-ı harp esnasında Serdarı Ekrem Abdülkerim Paşa ile Ahmet Eyüp Paşa kumandan buldukları gibi Vidin'de Gazi Osman Paşa Hazretleri, Rusçuk'ta Kayserili Ahmet Paşa, Silistre'de Ferik Selami Paşa, Tulça ve Dobruca'da Erkân-ı Harbiye mirlivalarından Ali Paşa, Varna'da Mısırlı Reşit Paşa kumanda ediyorlardı.

28 Mayıs'ta (9 Haziran'da) Rusçuk-Byala tariki üzerinde vaki (bulunan) Gülçeşme mevkinde Ahmet Eyüp Paşa merhumun tahtı (altında) kumandasında iki piyade ve bir süvari fırkasından mürekkep olarak mecmuu 30.000 piyade ile 3.500 süvari ve 60 kıta toptan ibaret bir kolordu bulunuyordu. Bu kolordu muahharen (daha sonra) Serdarı Ekrem emriyle Rusçuk üzerine çekilmiş ve 5 Temmuz'da (17 Temmuz'da) Razgrat'ta üç firkalık diğer bir kolordu teşkil olunmuştur.

Hâlbuki haziranın otuzuncu günü (12 Temmuz) Vidin kolordusu Plevne'ye hareket emrini almış idi ki bu kolordunun düşmana doğru hareketine mukabil (karşılık) kale-i erbaa ordusunun geri çekilmesi hiç de münasebet alır (uygun düşmek) hareketten değildir. İşte Plevne Birinci Muharebesi'ne kadar Osmanlı Ordusu şu hâlde bulunuyordu.

Rusların kuvvet ve hareketine gelince...

BİRİNCİ FASIL

Plevne'nin Vaziyet ve Ehemmiyeti

1293 (M. 1877) Osmanlı-Rus Seferi esnasında Balkan darülharekâtı dâhilinde en mühim bir vazife-i sevkülceyşiye (strateji) ifa ederek tarihin şanlı sahifelerine revnakbahş olan (güzellik veren) vakıanın saha-i cereyanı bulunan Plevne mevkişi Balkan dağlarının Tuna'ya müntehi (ulaşan), müteaddit (çok sayıda) mailelerinden (yamaçlarından) biri üzerinde ve Vid Nehri'nin sağ sahilinde dört kilometre mesafede kaimdir (yerleşiktir). Şehrin mebnî bulunduğu (kurulduğu) arazi sureti umumiyede darülharekâtın en zengin ve mamur aksamından madut olduğu (sayıldığı) cihetle üzerinde icrayı hareket edecek olan orduların havayıcı zaruriyesini (temel ihtiyaçlarını) tehvine (kolaylaştırmaya) oldukça müsaittir. Plevne'de başlıca beş mühim istikameti sevkülceyşiye (stratejik istikamet) telakki eder (sayılır) ki bunlar da berveçhi atidir (aşağıdaki gibidir):

1- Niğbolu-Plevne tariki (yolu) olup 36 kilometre imtidadındadır (uzunluğundadır),

2- Rusçuk-Byala-Plevne istikametidir ki 180 kilometre tulundadır (uzunluğundadır).

3- 150 kilometre uzunluğunda olup Karlovo-Troyan-Lofça vasıtasıyla Filibe'den Plevne'ye isal eden (varan) yoldur.

4- Sofya'dan, Orhaniye ve Arapkonak geçidi üzerinden Plevne'ye gelerek 170 kilometre tulunda (uzunluğunda) bulunan tariktir.

5- Vidin-Lomplanga-Plevne yolu olup 150 kilometre uzunluğundadır.

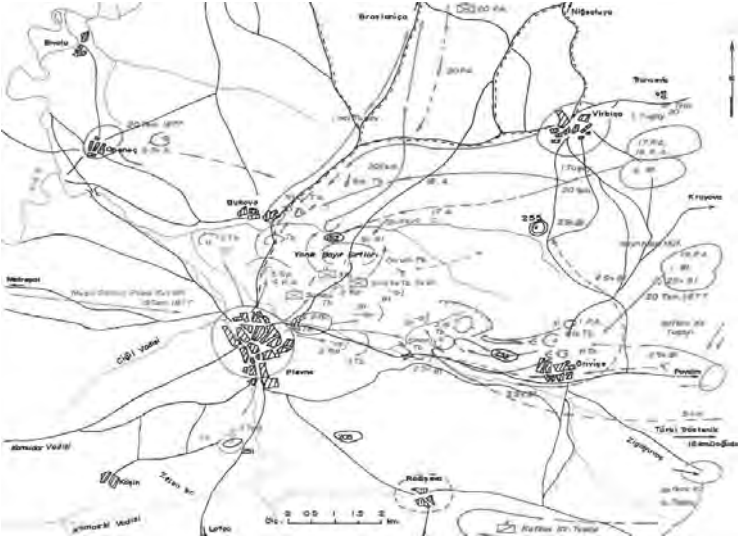
Böyle beş mühim tarikin nokta-i telakisinde (kesişiminde) bulunması bu şehre bir ehemmiyeti sevkülceyşiye kazandırmış (stratejik önem) ve sevkü sefer esnasında tarafeyni muhasımının (düşman tarafların) kıtaatı cesime (büyük kıtalar) ile müsademe ettikleri (çarptıkları) bir sahai karzar (cenk meydanı) olmak hasebiyle de bir kat daha peydayı ehemmiyet eylemiştir. Maahaza (bununla birlikte) ilan-ı

harpten evvel Byala, Tırnova mevkişi mühimmesi gibi buraya da kemaliyle atfı ehemmiyet olunmamış (tamamıyla önem verilmemiş) ve esbabı müdafaasını ikmal edecek (savunma vasıtalarını tamamlayacak) her nevi vesaiti tahkimiyeden mahrum bırakılmıştır.

Mevki, topoğrafya noktai nazarından sureti umumiyede şimalen dalgalı ve cenuben nispeten açık arazi ile muhattır (çevrilidir). Şehir şarken Griviçe ve Pelişat tepeleriyle, cenuben ta Vid Nehri'ne kadar Tulçaniça ve Bogot sırtlarıyla garben Vid Nehri'yle, şimalen dahi Opaneç silsileleri ve Bukovlak, Yanıkbayır tepeleriyle çevrilmiş olup Vid Nehri'nin sağ sahili her noktada sol sahile hakimdir.

Şimaldeki Opaneç yaylası oldukça mühim ormanlarla muhat (çevrili) olduğu gibi ciheti sairesi (öbür tarafları) de bağ ve bahçelerle ve gayet latif (hoş) hububat türleriyle müzeyyendir (bezenmiştir).

Bir mevzii tedafüide (savunma mevzisinde) bulunması icap eden şeraiti (şartlar) fenniyeinin ekserinden (çoğundan) mahrum olmasına nazaran Plevne'nin pek de müdafaaya salih (uygun) olmadığı ve ancak bir maksadı sevkülceyşiyenin (strateji) istihsali (yapılması) niyetiyle o da birçok kuvayı askeriye sayesinde cüzi bir müddet hâli tedafüinde (savunma hâlinde) kalmaya müsaade edebileceği bir emri bedihidir (açıktır).

Birinci Plevne Muharebesi'ne dair harita ve krokiler

Mütaalatı Umumiye (Genel Değerlendirme)

Birinci Plevne Muharebesi, hakkında irat etmek (söylemek) istediğimiz mutaalatı umumiye'yi layıkıyla izah ve tafsil edebilmek (açıklayabilmek), muhakematımızda (değerlendirmemizde) mümkün merteye hakikate yaklaşabilmek için bu muharebe esnasında Rusların icra eylediği harekate dair pek mücmel (kısa) malumat itası (verilmesi) münasip görüldü.

Balada (yukarıda) arz olunduğu veçhile (şekilde) dokuzuncu koldu kumandanı General Krudener Plevne'nin işgali maksadıyla General Şildner Şuldner'i üç piyade alayı altı batarya top 18 Kazak süvari bölüğünden ibaret bir kuvvetle 6 Temmuz (18 Temmuz) tarihinde cenuba doğru sevk eylemişti. Bu kuvvet o zaman Plevne'yi işgal eden Osmanlı kıtaatına nazaran dun (aşağı) bir miktarda idi. Rus pişdarları (öncüleri) 7 Temmuz (19 Temmuz) gündüz saat altı buçuk raddelerinde Plevne civarına muvasalat (vardı) ve hemen top ateşine mübaşeret eyledi (başladı).

O gün akşama kadar 3 numaralı nokta istikametiyle Griviçe'nin şimali şarkisindeki (kuzeydoğusundaki) tepeler üzerinden taarruz ve müteakiben ricat etmek (çekilmek) üzere muharebe devam etti. Nihayet gece olmak hasebiyle muharebeye netice verildi. O geceyi Ruslar şu suretle geçirdiler:

Altı süvari bölüğü Bokova karyesinin (köyünün) şimalinde iki piyade alayıyla dört batarya 3 numaralı nokta ilerisindeki sırtlarda, bir piyade alayıyla iki süvari ve bir topçu bölüğü Zigaleviç'te on süvari bölüğü ve bir batarya Tuçeniçe'de.

General Şildner hareketi taarruziyeye sabahleyin saat dokuz buçukta beda olunması (başlanması) emrini verdi. İşte balada (yukarıda) Birinci Plevne Muharebesi hakkında verdiğimiz tafsilat sırasında 3 ve 5 numaralı noktalar istikametinden taarruz eden Rus kuvveti Rusların merkez kolunu teşkil eden ve doğrudan doğruya General Şildner Şuldner'in kumandası altında bulunan iki alayla dört bataryadan ve Griviçe istikametinden hücum eden kol dahi bir piyade alayı ile birkaç bataryadan ibaret kuvvet idi. Bunlar nihayet hiçbir şeye muvaffak olmaksızın iki bini mütecaviz (aşan) zayıat verdikleri hâlde şimali şarkı istikametinde ricata mecbur olmuşlardır.

İKİNCİ FASIL

İkinci Plevne Muharebesinden Evvel Tarafeyn Muharibinin Darülharekât Üzerindeki Vaziyeti

İkinci Plevne Muharebesi'nden evvel Rusların icra ettikleri harekât kendilerini daha ziyade tehlikeler içine ilka eylemiş (atmış) idi. Zira her ne kadar Çareviç ordusu (Rus sol cenah ordusu) kale-i erbaa istikametine doğru ilerlemeye başlamış ise de o sırada Osmanlı ordusu ibraz (gösteriş) faaliyetiyle kuvvetinin dehşetini ihsas eylemiş (sezdirmiş) bulunduğundan 4 Temmuz'da (16 Temmuz'da) Lom Nehri gerisinde bir mevzi-i metin-i tedafüi (sağlam bir savunma mevzisi) ahz (almak) ile tevakkufa (beklemeye) mecbur olmuşlardı.

Delicesine bir manevra icrasıyla Balkanları aşmış, kendini aslan ağzına atmak gibi bir hareketi mütecasiraneye (küstah) cüret etmiş bulunan General Gurko, Karadağ'dan gelen Osmanlı ordusundan yediği sille-i tedip (edeplendirme tokadı) ile aklını başına alarak Balkanları tekrar şimale geçmeye ve bu hâlde geçitleri müdafaya mecbur olmuştu. İşte bu sırada Grandük Nikola tekmil (tüm) dokuzuncu kolordu kıtaatı ve akdemce (evvelce) Zimniçe'de terk edilen General Prens Şakovski fırkası ve Skobelev süvarisiyle serian Plevne üzerine hareket ve behemehâl (ne olursa olsun) mevkiyi zaptetmesini General Krudener'e emreyledi. Ve bu suretle İkinci Plevne Muharebesi'ne sebebiyet verdi.

18 Temmuz'da (30 Temmuz'da) Plevne'nin Vaziyeti

İkinci Plevne Muharebesi'nin sureti cereyanını layıkıyla ihata edebilmek (hakkıyla öğrenebilmek) için o zamana kadar Plevne'de icra edilen tertibatı tedafüiyi (savunma), Osmanlı kıtaatı askeriyesinin mevzi üzerinde sureti taksim (bölünüşü) ve tabiyesini (yerleşmesini) bilmek lazım gelir. 18 Temmuz'da (30 Temmuz'da) Plevne dâhilinde bulunan Osmanlı ordusu her biri 5-6 yüz nefer kuvvetinde kısmen redif ve kısmen nizamiyeye mensup olmak üzere 33 piyade taburundan, Hassa Osmanlı Kazak Alayı'nın iki bölüğüyle ikinci orduyu hümayuna mensup üçüncü süvari alayının beş bölüğünden 580 kıta sahra ve cebel (dağ) efvahi nariyesinden (top) ve 3-4 yüz nefer raddesinde (derecesinde) gönüllü Çerkez süvarisinden ibaret idi.

Bu kuvvetin mecmuu (toplamı) 19-20 bin nefere ancak varabiliyordu. Kıtaatı mezkûreden beheri (her biri) 12 tabur piyade, 2 bölük süvari ve 2 batarya toptan mürekkep iki fırka teşkil olundu (oluşturuldu). Mütebaki (kalan) dokuz tabur piyade, 3 bölük süvari, 5 batarya top Çerkez süvarileri de dâhil olarak ihtiyatı umumiyi (genel yedek) hasıl ediyorlardı.

Birinci fırka, Ferik Adil Paşa kumandasında olarak hatt-ı müdafanın şimal cephesine tabiye edildi (yerleştirildi), Mirliva Hasan Sabri Paşa'nın tahtı kumandasındaki ikinci fırkanın bir kısmı cenub-u şarki (güneydoğu) ve cenup cephelerini işgal etmiş ve kısmı mütebakisi (kalan kısmı) ihtiyatı umumi ile beraber istinadı (dayanağı) teşkil etmek üzere karargâh-ı umumi civarında içtima ettirilmişti (toplattırılmıştı).

Hatt-ı müdafanın muhtelif cepheleri üzerinde yapılan ameliyatı tedafüye (savunma faaliyetleri) berveçhi ati (aşağıdaki şekilde) idi:

Şimal Cephesi: Beş topluk iki omuz siperi Yanıkbayır üzerinde kain (bulunan) 5 numaralı tepeye, iki topluk diğer bir omuz siperi de yine mezkûr (söz konusu) tepedeki 6 numaralı noktaya (Sadık Paşa Tabyası) yapılmış, bunun tarafında bir taburluk avcı metrisleri inşa edilmişti. Kezalik Yanıkbayır üzerinde kain (bulunan) 4 numaralı noktanın sol tarafıyla Bokova karyesinin (köyünün) gerilerine de bazı avcı metrisleri yapıldığı gibi avcı metrisleriyle himaye edilen iki topluk müfrez (ayrık) bir omuz siperi de 3 numaralı noktaya hafredilmişti (kazılmıştı).

ÜÇÜNCÜ FASIL

**İkinci Plevne Muharebesi'nden Sonra 19 Temmuz'dan
(31 Temmuz'dan) 26 Ağustos'a (7 Eylül'e) Kadar
Cereyan Eden Vakayı**

İkinci Plevne Muharebesi'nden sonra ahvalin kesbettiği vahameti (olayların aldığı tehlikeyi) derpişi nazarı ehemmiyet eden (önem verecek göz önünde bulunduran) Rus Erkân-ı Harbiyesi kuvayı cedide (yeni kuvvetler) vasıtasıyla Rusya ordusunu takviye edinceye kadar her cihette hâli tedafüide (savunma durumunda) bulunmaya karar vermişler ve binaenaleyh berveçhi ati tertibatı ittihaz eylemişlerdir (aşağıdaki tertibatı kararlaştırmışlardır):

Karargâh-ı umumi Tırnova'dan Bayala'ya naklolundu. Dokuzuncu kolordu, beşinci kolorduyla maan (birlikte), muvakkat (geçici) General Zotov'un tahtı kumandasında olarak Plevne karşısında garp ordusunu teşkil eyledi (oluşturdu). On birinci kolordu Çareviç'i takviye etti. Yeniden üç kolordu ile hassa kolordusunun serian tahtı silaha (silah altına) alınması zımında (için) bir emirname istar edildi (yazıldı). O zamana kadar uzattığı desti muavenete (yardım eline) atfı nazarı (dönüp bakılmaya) tenezzül edilmeyen Romanya ordusunun kemali süratle Tuna'yı bilmürur (geçerek) imdada şıtap etmesi (koşması) bildirilerek bu ordu Rus ordusunun sağ cenahını teşkil eyledi (oluşturdu). General Radetski kumandasındaki sekizinci kolordu Gabrovo ve Şıpkâ'da terk olundu. İşte şu tertibat ile Ruslar hâli tedafüiye ihtiyar eylemişler (savunma durumunu seçmişler) ve binaenaleyh ağustos (ağustos eylül) ayını hemen bilavukuat imrar etmişlerdir (olaysız geçirmişlerdir). Diğer taraftan kalei erbaadaki Muhammet Ali Paşa serian ordunun noksanı(nı) ikmal ile (tamamlayarak) hâli taarruziyeye geçmiş ve 11 Ağustos'ta (23 Ağustos'ta) Yazılar(?), 18 Ağustos'ta (30 Ağustos'ta) Kadıköy ve 24 Ağustos'ta (5 Eylül'de) Katselevo Meydan Muharebelerini ita ederek (vererek) Çareviç ordusunu Yantra Nehri gerisinde Bayala mevkişi üzerine çekilmeye mecbur etti.

Merkez kolları bu müddet zarfında kamilen Şıpka Muharebatıyla iştilal eylemişlerdir (uğraşmışlardır).

Rus Garp Ordusu'na gelince: Bu ordu her ne kadar Prens Şarl'ın tahtı kumandasında idiye de bu husus bir fahri unvandan ibaret olup kumandanı hakiki erkân-ı harbiye reisi namıyla General Zotov idi.

Müttefikin yalnız Vid Nehri'nin sağ sahilini kuvvetle tutmuşlar ve sol sahile geçmeye Romanyalılar cesaret edememişlerdi.

Daha ziyade emniyet hasıl etmek için Plevne etrafını şimal, şark ve cenuptan -fakat uzak mesafeden- âdeta ihata etmiş (kuşatmış) gibi bulunan Rus kıtaatı askeriyesine buldukları mevaziye (mevzileri) tahkim eylemeleri (sağlamlaştırmaları) hususu emrolunmuş idi.

Günden güne zamanın müruru (geçmesi) mütekaribül hulül (yaklaşıp gelmekte) olan yağmur mevsimlerinin hareketi askeriyeeye karşı mümanaatı (engeli) Rusları düşündürmeye başlamış ve aşağıda Üçüncü Plevne Muharebesi'nin tafsili (açıklanması) sırasında müfredatıyla (ayrıntılılarıyla) irae edilecek (gösterilecek) olan 100.000 neferle 450 kıta efvahı nariyeyi (topu) Plevne'ye hücumu kâfi (yeterli) göreyerek hemen icrayı taarruza karar vermişlerdi. Bunun üzerine Grandük Nikola karargâh-ı umumisini Ravaniçe karyesine (köyüne) nakletmiş ve Üçüncü Plevne Muharebesi'ne sebebiyet veren hareketi askeriyeenin icrasına ibtidar eylemiştir (başlamıştır).

Üçüncü Plevne Muharebesi'nden Evvelki Bazı Vakayı

Ruslar Lofçadaki kuvayı Osmaniye'den pek huylandıkları cihetle mevziye istikşaf (keşif) ve mümkün olursa zaptetmek vazifesiyle bir süvari livası, beş tabur piyade ve iki cebel bataryasıyla General Skobelev'i Lofça üzerine sevk ettilerse de bir taraftan Lofça muhafazasında bulunan Rıfat Paşa'nın sebatı (dayanması) diğer taraftan Emin Paşa(-nın) kumandası, Erkân-ı Harbiye Miralayı Tevfik Bey refakatiyle izam olunan (gönderilen) kuvvei imdadiyenin tesiriyle (etkisiyle) Skobelev hiçbir şeye muvaffak olamayarak (başaramayarak) beş maktul (ölü) ve yirmi yaralı verdikten sonra ricat eyledi (çekildi). Ve muahharen (sonra) kuvvei imdadiye tekrar Plevne'ye avdet etti (geri döndü).

Lakin Ruslar Plevne'ye son ve kati bir hücum icrasından evvel behemehâl (ne olursa olsun) Lofça'nın işgaline karar vermiş oldukla-